

ҚАШЫҚТЫҚТАН БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БОЛАШАҚ ШЕТЕЛ ТІЛІ МҰҒАЛІМІНІҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТЕРІНІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ

*Жорабекова А.Н.¹, Шакиева А.М.²

¹PhD, қауымдастырылған профессор, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Шымкент, Қазақстан, e-mail: ainur-zhorabekova@mail.ru

² PhD докторант, Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық Қазақ-Түрік Университеті, Түркістан, Қазақстан, e-mail: shakiyeva.aida@mail.ru

Аңдатпа. COVID-19 пандемиясы кезінде қашықтықтан оқытуға көшу жағдайында тек шетел тілін меңгерген коммуникативті құзыретті ғана емес, сонымен қатар онлайн кеңістікте цифрлық технологиялармен жұмыс істеу дағдылары мен қабілеттері бар мамандарды даярлау қажеттілігі туындады. Қазіргі жағдайда цифрлық құралдарды, қосымшалар мен онлайн форматтағы платформаларды пайдалана отырып әріптестермен, оқушылармен және ата-аналармен тіл табыса алатын, сабақ жүргізетін, кері байланыс жасайтын, цифрлық ақпаратты іздей алатын дағдылары бар болашақ мұғалімдерді дайындау ерекше маңызды. Сондай-ақ университеттер үшін болашақ мұғалімдердің оқытуды тек офлайн режимінде ғана емес, онлайн форматта да жоспарлау, дамыту және өткізу дағдылары мен дайындығын дамыту қажет. Осыған байланысты осы мақаланың авторлары әлеуметтік қайта құрулар мен реформалар кезінде әсіресе өткір болып отырған қашықтықтан білім беру жағдайында болашақ шетел тілі мұғалімнің кәсіби құзыреттерін қалыптастыру мәселесін қарастырды. Қашықтықтан оқыту аспектісінде болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттерінің құрылымын зерттей отырып, жұмыста кәсіби құзыреттерді жіктеуіздегі сан алуан тәсілдері сипатталған, мысалы: коммуникативті, әдістемелік, педагогикалық, тілдік (лингвистикалық), әлеуметтік, ұйымдастырушылық, рефлексиялық, психологиялық-педагогикалық, әлеуметтік-психологиялық, әлеуметтік-ақпараттық, әлеуметтік-ұйымдастырушылық, когнитивтік, мәдениетаралық, тұлғалық, лингво-әлеуметтік-мәдени, әлеуметтік-мәдени, жалпы мәдени, грамматикалық, стратегиялық, дискурсивтік, әлеуметтік-лингвистикалық, филологиялық, арнайы, лингво-мультимедиялық, цифрлық, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ) құзыреттері. Осы жіктеулердің негізінде қазіргі қашықтықтан білім беру жүйесіндегі міндеттер мен мақсаттарға сүйене отырып болашақ шетел тілі мұғалімнің келесі құзыреттілігі айқындалды: тілдік құзыреттері, шетел тілінің коммуникативтік құзыреттері, психологиялықпен педагогикалық құзыреттері, әдістемелік құзыреттері, цифрлық (ақпараттық-коммуникациялық технологиялар) құзыреттері.

Тірек сөздер: құрылым, кәсіби құзыреттіліктер, болашақ мұғалім, шетел тілі, онлайн, қашықтықтан білім беру, цифрлық құзыреттіліктер, АКТ құзыреттіліктері.

Кіріспе

Қашықтықтан білім беру жағдайында болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру әлеуметтік қайта құрулар мен реформалар кезеңнен бері өзекті мәселе болып отыр. Осы жағдайларда адам қызметінің сандық және сапалық көрсеткіштері бірінші кезектегі маңызды мәселеге айналады. Тұлғаның кәсіптік қызметке тартылуы қызмет субъектісінің жеке басына, кәсіби дайындығына, тәжірибесіне және кәсіби міндеттерін табысты

шешуге, өнімді кәсіби қызметті жүзеге асыруға және жеке ресурстарын жаңартуға мүмкіндік беретін кәсіби маңызды қасиеттерге байланысты болады.

Болашақ шетел тілі мұғалімінің өнімді педагогикалық іс-әрекеті кәсіби құзыреттіліктің түрлері мен құрылымын, сондай-ақ құзыреттіліктердің қолданыстағы жіктеулерін зерттеу негізінде мүмкін болады.

Зерттеу мәселелері бойынша әдебиеттерді талдау және оларды жіктеуде әртүрлі көзқарастардың бар екенін көрсетті.

Негізгі ережелер

Сонымен, көптеген ғылыми-педагогикалық еңбектерде болашақ шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттіліктері мазмұны мен мақсаты бойынша коммуникативті, әдістемелік, педагогикалық, тілдік (лингвистикалық) және т.б. құзыреттіліктеріне жіктеледі.

Құзыреттіліктерді кәсіби іс-әрекетте оқу процесінде меңгерілген іс-әрекеттерді орындаудың жалпылама тәсілдермен қатар өз білімін, дағдыларын, сондай ақ жұмылдыруға жалпы қабілеттілік пен дайындығы ретінде анықтай отырып, Е.Ф. Зеер маманның әлеуметтік және кәсіби құзыреттіліктердің келесі құрылымдарын ұсынады [1]:

1) Әлеуметтік құзырет (ынтымақтасу, пікірталас жүргізу, сынды қабылдау, алға қойған мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған келісілген әрекеттерге дайындық және т.б.);

2) Танымдық (когнитивтік) құзырет (білім беру және кәсіптік ақпаратты жүйелеу, бағалау, өзінің білім беру қажеттіліктерін өз бетінше анықтау және т.б.);

3) Әдістемелік құзырет (кәсіби міндеттерді орындау кезінде игерілген әдістерді өз бетінше таңдау және қолдану қабілеті мен дайындығы);

4) Ұйымдастыру құзырет (кәсіби қызметті өз бетінше жоспарлау және бағалауды ұйымдастыру қабілеті мен дайындығы);

5) Арнайы құзырет (тиісті нормаларды сақтай отырып, алынған білім негізінде нақты практикалық жағдайдағы кәсіби міндеттерді өз бетінше шеше алу қабілеттілігі).

Т.Е.Исаеваға сәйкес педагогтың кәсіби құзыреттіліктілігін төрт топқа бөліп қарастырылады:

- әлеуметтік-ұйымдастыру құзырет (адамдар арасындағы қарым-қатынастың өзгеруіне әкелетін нақты әлеуметтік жағдайларды шешу қабілеті, білімі);

- кәсіби (пәндік және әдістемелік құзырет);

- коммуникативті (тұлғаның қарым-қатынасы мен өзін-өзі жүзеге асыруының негізгі міндеттерін табысты жүзеге асыруды қамтамасыз ету, және тілдік дағдыларды меңгеру, әлеуметтік маңызы бар мәдени нормаларды сақтау);

- құндылық- мағыналық (сыртқы әсерлерге қатысты тұлғаның тұрақтылығы, өзін-өзі сақтау [2]).

Болашақ шетел тілі мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігінің құрылымын қарастыра отырып, К.С. Махмуриян психологиялық -педагогикалық,

әдістемелік, коммуникативті, филологиялық, жалпы мәдени, ақпараттық, әлеуметтік және басқарушылық құзыреттіліктер арқылы жүзеге асырылатын бірқатар компоненттерді қарастыруды ұсынады [3].

Г.А.Китайгорская шетел тілі мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін өзге де компоненттер жиынтығын қарастыра отырып:

- әдістемелік құзырет;
- психологиялық-педагогикалық құзырет;
- әлеуметтік-психологиялық құзырет;
- лингво-әлеуметтік құзырет;
- педагогикалық шеберлік;
- кәсіби рефлексия [4].

Болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру үдерісінде негізгі құзырет шетел тілдік коммуникативтік құзырет болып саналады, оған мыналар кіреді:

- 1) грамматикалық құзырет;
- 2) лингвоәлеуметтік құзырет;
- 3) мәлімдеме құзырет;
- 4) сөйлеу стратегиясының құзырет [5].

Қарастырылып отырған модельге сәйкес, шетелдік құзыреттілік- әртүрлі деңгейлердің иерархиясын қамтитын күрделі құрылым:

- тілдік құзыреттілік (тіл ережелеріне сәйкес жасалған мағыналы сөздерді жасау және түсіну қабілеті);
- әлеуметтік-лингвистикалық құзыреттілік (жағдайға сәйкес тілдік формаларды қолдану және өзгерту мүмкіндігі);
- дискурсивті құзыреттілік (мәтіндерді құру және түсіну үшін тиісті стратегияларды қолдану мүмкіндігі);
- стратегиялық құзыреттілік (пайдаланушының құпия сөзін білудегі оқылықтарды өтеу үшін ауысша және ауысша емес стратегияларды қолдана білу);
- әлеуметтік-мәдени құзыреттілік (тілді қолданатын әлеуметтік-мәдени контексті білу, мінез-құлық, этикет ақпаратын білу);
- әлеуметтік құзыреттілік (басқалармен қарым-қатынас жасау, оның ішінде мотивациялық және анықтамалық аспектілер, өзіне деген сенімділік, эмпатия, қоғамда қалыптасқан түрлі жағдайларды жеңе білу) [6].

Коммуникативтік құзыреттілік құрамында келесі компоненттерді білуге болады [7]:

- продукция (ауызша және жазбаша сөйлеу);
- рецепция (кәсіби маңызды мәтінді оқу және түсіну);
- тілдік құзырет – грамматиканы, лексиканы, фонетиканы меңгеру, яғни зерттелетін тіл туралы ақпарат жүйесін оның деңгейлері бойынша иелену туралы (фонетика, лексика, сөз құрамы және сөзжасам, морфология, синтаксис, мәтін, лингвистикасы және стилистика);
- әлеуметтік-тілдік құзырет (мәдениетаралық және прагматикалық құзыреттілік);

«Рецепция» және «продукция» компоненттерін зерттеу нәтижесінде сөйлеу құзыреттілігі, яғни оқытылатын тілдің көмегімен ойларды қалыптастыру және тұжырымдау тәсілдерін меңгеру, оларды ауызша қарым – қатынас процесінде қолдана білу деген қорытындыға келуге болады [8].

Материалдар мен әдістердің сипаттамасы

Қашықтықтан білім беру жағдайында болашақ шетел тілінің мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруды зерттеу аясында АКТ құзыреттілігін қарастыру қажет. Осыған орай, М.Н. Евстигнеевтың «АКТ құзыреттілігі» ұғымына берген келесі сипаттамасы маңызы зор: «қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологиялар туралы теориялық білімдерден және оқу Интернет ресурстарын, Веб 2.0 элеуметтік сервистерін құру мен пайдаланудың практикалық дағдыларынан және басқа да АКТ технологияларынан тұратын құрылым» [9].

Қарастылып отырған жұмысында құзыреттіліктің құрылымы ретінде өзінің зерттеуінде ол бес компоненті анықтайды:

- құндылықтық-мотивациялық (мұғалімнің АКТ-ны меңгеруге және оларды шетел тілін оқытуда пайдалануға құндылықтық бағдарлары мен уәждерінің болуын анықтайды);

- когнитивті (шетел тілін оқыту процесіне қазіргі заманғы АКТ енгізу үшін қажетті білімнің (теориялық және практикалық) болуын анықтайды);

- операциялық (шетел тілін оқытуда АКТ-ны практикалық қолдану дағдысының дамуын анықтайды);

- коммуникативтік (мұғалімнің өз ойын анық және нақты жеткізе білуін, әріптестерін шетел тілін оқытуда АКТ пайдалану қажеттілігіне сендіруді, АКТ арқылы тіл аспектілері мен сөйлеу әрекетінің түрлеріне оқытудың авторлық әдістемесін сипаттауды, өз көзқарасын дәлелдеуді, кәсіби қызметке АКТ енгізу тұрғысынан кәсіби қарым-қатынасты ұйымдастыруды және оған қатысуды қамтиды);

- рефлексивті (мұғалімге өзінің кәсіби қызметіне өзіндік талдау жүргізуге, АКТ арқылы шетел тілін оқыту әдістемесін ұйымдастыру нәтижелерін бағалауға мүмкіндік береді) [10, б. 14].

В.А. Скакунованың веб-жобалар арқылы болашақ шетел тілі мұғалімдердің ақпараттық-коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыру туралы зерттеуі қызығушылық тудырды, ол АКТ құзыреттіліктің келесі анықтамасы «мұғалімнің кәсіби қызметінің интегралды жеке – қызметтік сапасы» ретінде сипаттайды: АКТ-ны оқыту процесінде және мәдениеттерде қолдануға және білім беру саласындағы АКТ-ны қолдану үздіксіз кәсіби дамуға ынталандыру; білім беру саласындағы АКТ-ның рөлі мен орны, қазіргі қоғамдағы ақпараттық процестердің жүру заңдылықтарын теориялық білім және түсіну; және тиімді шешімдер қабылдауға және оқу процесінің барлық кезеңдерінде қойылған педагогикалық міндеттер шеңберінде АКТ-ны оңтайлы және дидактикалық тұрғыдан орынды таңдауды жүзеге асыруға; оқу процесінде АКТ-ны қолдану саласында кәсіби тәжірибені жинақтауға, талдауға

және түзетуге, сондай-ақ оларды білім беру процесіне қатысушыларымен алмасуға дайындықпен» [10].

Б.А. Крузенің пікірінше, «кумулятивті», «дайындық пен қабілет» ретінде қарастырылатын тілдік-мәдени құзыреттілікті және шетел тілдері мұғалімінің нақты мәдениаралық қарым-қатынас жағдайындағы тілдік-мәдени құзыреттіліктің жиынтығын көрсету тәжірибесін атап өтуіміз керек, мұнда «дайындық» интегративтік жеке білім ретінде ұзақ мерзімді дайындықпен байланысты,оның ішінде мотивациялық, эмоционалды-ерік, мінез-құлық және рефлексивті компоненттер, ал «қабілет» танымдық және мінез-құлық компоненттерімен,яғни шетел тілі мұғалімінің тілдік-мәдени құзыреттілігінің мазмұнын білу және білу [11].

Шетелдік зерттеушілер цифрлық құзыреттілікке назар аударады, өйткені білікті мұғалім әріптестерімен, оқушылармен және ата-аналармен әртүрлі цифрлық құралдар мен қосымшаларды (ұялы телефондар, интернет және т.б.) қолдана отырып сөйлесе алады. Сонымен қатар, мұндай мұғалім желіде іздеу дағдыларына, сабақтарда оқушыларына беретін цифрлық ақпаратты түсінуге және сыни көзқарасқа, сондай-ақ медиа мазмұнын барабар түсіндіру үшін қажетті білімге ие (олардың көпшілігі қазіргі заманғы медиа цифрландырылған) [12].

М. Ristić-тің пікірі бойынша «мұғалімдердің цифрлық құзыреттілігі АКТ-ның динамикалық дамуы үшін ғана емес,сонымен қатар мұғалімдердің педагогикалық, психологиялық,әдістемелік, дидактикалық және пәндік құзыреттіліктерімен тығыз байланысты, мұғалімдердің ынталандыратын оқу ортасын құруға бағытталған цифрлық құзыреттіліктерін дамыту АКТ-ны оқытуда, содан кейін кәсіби жетілдіруде қолдануға жеткілікті құзіретті болғанға дейін жалғасады. Цифрлық технологиялар білім беру мекемелерінде жұмыс істейтін педагогтар оларды пайдалана алатын жағдайда ғана пайдалы» [13].

Мұғалімнің цифрлық құзыреттілігі – «техникалық дағдыларды ғана емес,соныммен қатар цифрлық өнімдер мен құралдарды оқытуда тиімді қолдану үшін қажет әртүрлі танымдық және метакогнитивті процестерді білдіретін көп өлшемді ұғым» [14].

Жоғары білімнің педагогикалық дамуына цифрлық құзыреттіліктерді интеграциялаудың дамыған моделі аясында жеті компоненттен тұратын цифрлық құзыреттіліктің құрылымын қарастырамыз [15]:

1. Күндізгі (офлайн), аралас және виртуалды ортада оқу тәжірбиесін жоспарлау және дамыту;

2. Күндізгі (офлайн), аралас және виртуалды ортада бірлесіп оқытуды әзірлеу және өткізу;

3. Күндізгі (офлайн), аралас және виртуалды ортада білімді құру процестерін оқыту және бағалау;

4. АКТ қолдауымен өсуді және кәсіби дамуды басқару;

5. Білім берудегі АКТ үшін педагогикалық зерттеулер, әзірлемелер және инновациялар;

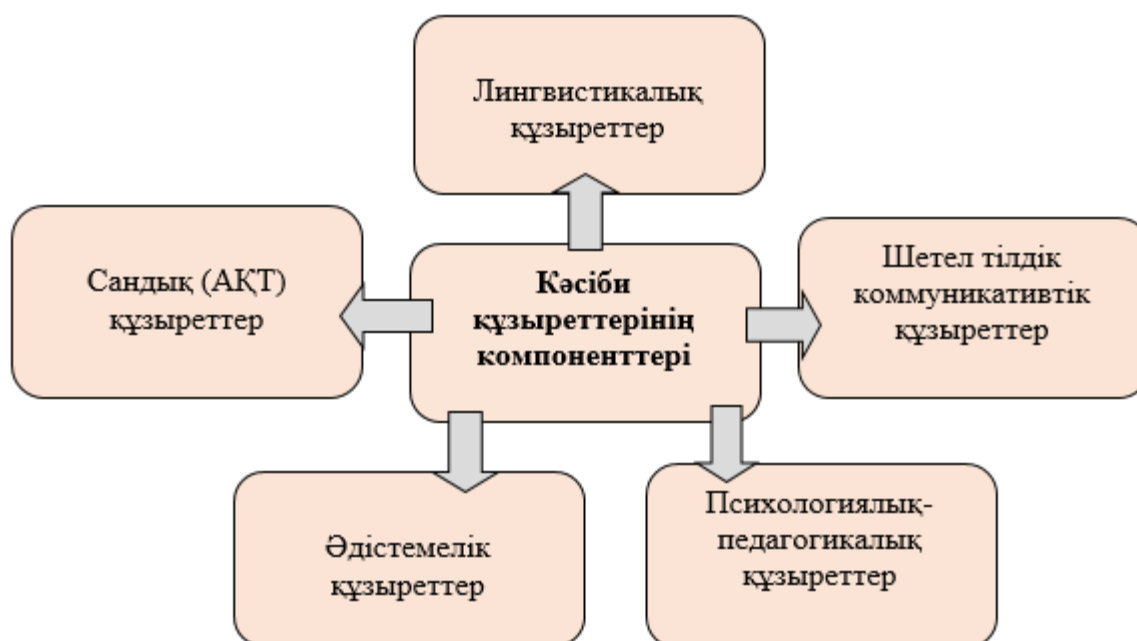
6. Кәсіби даму үшін АКТ-ны алуан түрлілік, этика және жауапты пайдалану;

7. Педагогикалық қызметте АКТ пайдалану кезіндегі экология, еңбекті қорғау және қауіпсіздік техникасы мәселелері;

Нәтижелер және талқылау

Кәсіби құзыреттерді жіктеудің қолданыстағы тәсілдеріне сүйеніп, зерттеуіміздің логикасын ескеріп, біз қашықтықтан оқытудың мақсаттары мен міндеттеріне сүйене отырып, университеттің педагогикалық процесінде студенттерде қалыптасатын болашақ шетел тілдері мұғалімінің келесі құзыреттерін бөліп аламыз. Біз бұл құзыреттіліктерді қашықтықтан білім беру жүйесінде оқу процесінің иерархиясы деңгейінде сипаттаймыз және 1-суретке сәйкес осындай топтарға бөлеміз:

- 1) Лингвистикалық құзыреттер;
- 2) Шетел тілдік коммуникативтік құзыреттер;
- 3) Психологиялық-педагогикалық құзыреттер;
- 4) Әдістемелік құзыреттер;
- 5) Цифрлық (АКТ) құзыреттер.

1-сурет. Қашықтықтан білім бері жүйесінде болашақ шетел тілі мұғалімдердің кәсіби құзыреттерінің құрамдас компоненттері

Қорытынды

Осылайша, зерттеу мәселесі бойынша әдебиеттерді талдау қазіргі уақытта болашақ шетел тілдері мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің әр түрлері бар екенін көрсетеді: педагогикалық, әдістемелік, әлеуметтік, коммуникативті, ұйымдастырушылық, рефлексивті, психологиялық-педагогикалық, танымдық, арнайы, лингвистикалық-мәдени, цифрлық, АКТ құзыреттілігі және т.б. кәсіби құзыреттіліктің бұл түрі университетте болашақ мұғалімді даярлаудың

мазмұнын нақты нәтижелерге бағыттауға мүмкіндік береді. Олар сонымен қатар университет түлегінің педагогикалық қызметтің белгілі бір саласында сәтті жұмыс істеуге дайындығын, оның педагогикалық мәселелерді уақытылы және сапалы шеше алатындығын сипаттайды.

ӘДЕБИЕТ

- [1] Зеер, Э.Ф., Павлова, А.М., Сыманюк, Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход. – Екатеринбург, 2004. – 230 с.
- [2] Исаева, Т.Е. Классификация профессионально-личностных компетенций вузовского преподавателя // Педагогика. - 2006. - № 9. - С. 55-60.
- [3] Махмурян, К.С. Структура, содержание и уровни профессиональной компетентности учителя иностранного языка // Сборник статей МГПУ, МИОО. – М., 2006. – С. 72-79.
- [4] Китайгородская, Г.А. Психолого-педагогические принципы метода активизации резервных возможностей личности обучаемого: Активизация учебной деятельности [Текст] / Г.А. Китайгородская. – М.: Педагогика, 1981. – С. 5-18.
- [5] Savignon, S.J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. – New York: McGraw-Hill, 1997. – 272 p.
- [6] Невирко, Л. И. Формирование коммуникативной компетенции в рамках новой модели подготовки учителей английского языка // Педагогика развития: становление компетентности и результаты образования в различных подходах: матер. X науч.-практ. конф. - Красноярск, 2003. - С. 51–58.
- [7] Люботинский, А. А. Характеристика методической компетентности в структуре профессиональной компетентности будущих учителей иностранного языка // Педагогика: традиции и инновации: материалы V междунар. науч. конф. - Челябинск: Два комсомольца, 2014. - С. 154–157.
- [8] Бредихина, И.А. Особенности структуры профессиональной компетентности преподавателя иностранного языка // Педагогическое образование в России. – 2015. - №9. – С. 77-81.
- [9] Евстигнеев, М.Н. Методика формирования компетентности учителя иностранного языка в области использования информационных и коммуникационных технологий: автореф ... канд.пед.наук: 13.00.02. – М., 2012. - 23 с.
- [10] Скакунова, В.А. Формирование информационно-коммуникационной компетентности у будущих учителей иностранного языка посредством веб-проектов: дис ... канд.пед.наук: 13.00.02. – Тамбов, 2020. – 190 с.
- [11] Крузе, Б.А. Формирование лингвомультимедийной компетентности будущего учителя иностранного языка: монография. – Пермь, 2010. – 139 с.
- [12] Ferrari, A. Digital competence in practice: An analysis of frameworks. Seville: JRC-IPTS, 2012. – 95 с. - Access mode: URL: [http://jiscdesignstudio.pbworks.com/w/file/etch/55823162/FinalCSReport_%20PDFPARAWE B.pdf](http://jiscdesignstudio.pbworks.com/w/file/etch/55823162/FinalCSReport_%20PDFPARAWE%20B.pdf) [Date of access: 20.02.2022]
- [13] Ristić, M. Digitalne kompetencije nastavnika i saradnika. In V. Katić (Ed.), Trendovi razvoja: Digitalizacija visokog obrazovanja. Univerzitet u Novom Sadu: Fakultet Tehničkih nauka, 2018. - pp. 1-14.
- [14] Calvani, A., Fini, A., & Ranieri, M. Digital competence in K-12: theoretical models, assessment tools and empirical research // Anàlisi: quaderns de comunicació i cultura. -2010. – No. 40. – Pp. 157-171. - Access mode: URL: <https://www.raco.cat/index.php/Analisi/article/view/243382> [Date of access: 20.02.2022]
- [15] Pérez K.V., Torelló O.M. The digital competence as a cross-cutting axis of higher education teachers' pedagogical competences in the European higher education area // Procedia - Social and Behavioral Sciences. – 2012. - No.46. – Pp. 1112 – 1116.

REFERENCES

- [1] Zeyer, E.F., Pavlova, A.M., Symanyuk, E.E. Modernizatsiya professional'nogo obrazovaniya: kompetentnostnyy podkhod (Modernization of vocational education: competency-based approach). – Yekaterinburg, 2004. – 230 p. [in Rus.]
- [2] Zeyer, E., Symanyuk, E. Kompetentnostnyy podkhod k modernizatsii professional'nogo obrazovaniya (Competence-based approach to the modernization of vocational education) //Vyssheye obrazovaniye v Rossii. – 2005. - № 4. – P. 23-30. [in Rus.]
- [2] Isayeva, T.Ye. Klassifikatsiya professional'no-lichnostnykh kompetentsiy vuzovskogo prepodavatelya (Classification of professional and personal competencies of a university teacher) //Pedagogika. - 2006. - № 9. - P. 55-60. [in Rus.]
- [3] Makhmuryan, K.S. Struktura, sodержaniye i urovni professional'noy kompetentnosti uchitelya inostrannogo yazyka (Structure, content and levels of professional competence of a foreign language teacher) // Sbornik statey MGPU, MIOO. – M., 2006. – P.72-79. [in Rus.]
- [4] Kitaygorodskaya, G.A. Psikhologo-pedagogicheskiye printsipy metoda aktivizatsii rezervnykh vozmozhnostey lichnosti obuchayemogo: Aktivizatsiya uchebnoy deyatel'nosti (Psychological and pedagogical principles of the method of activating the reserve capabilities of the student's personality: Activation of educational activity). – M.: Pedagogika, 1981. – P. 5-18. [in Rus.]
- [5] Savignon, S.J. Communicative Competence: Theory and Classroom Practice. – New York: McGraw-Hill, 1997. – 272 p.
- [6] Nevirko, L. I. Formirovaniye kommunikativnoy kompetentsii v ramkakh novoy modeli podgotovki uchiteley angliyskogo yazyka (Formation of communicative competence in the framework of a new model of training English teachers) // Pedagogika razvitiya: stanovleniye kompetentnosti i rezul'taty obrazovaniya v razlichnykh podkhodakh: mater. X nauch-prakt. konf. - Krasnoyarsk, 2003. - P. 51–58. [in Rus.]
- [7] Lyubotinskiy, A. A. Kharakteristika metodicheskoy kompetentnosti v strukture professional'noy kompetentnosti budushchikh uchiteley inostrannogo yazyka (Characteristics of methodological competence in the structure of professional competence of future teachers of a foreign language) // Pedagogika: traditsii i innovatsii: materialy V mezhdunar. nauch. konf. - Chelyabinsk: Dva komsomol'tsa, 2014. - P. 154–157. [in Rus.]
- [8] Bredikhina, I.A. Osobennosti struktury professional'noy kompetentnosti prepodavatelya inostrannogo yazyka (Features of the structure of professional competence of a foreign language teacher) //Pedagogicheskoye obrazovaniye v Rossii. – 2015. - №9. – P. 77-81. [in Rus.]
- [9] Yevstigneyev, M.N. Metodika formirovaniya kompetentnosti uchitelya inostrannogo yazyka v oblasti ispol'zovaniya informatsionnykh i kommunikatsionnykh tekhnologiy: avtoref ... kand.ped.nauk: 13.00.02. (Methodology for the formation of the competence of a foreign language teacher in the field of the use of information and communication technologies: author's abstract ... cand.ped.science: 13.00.02.) – M., 2012. - 23 p. [in Rus.]
- [10] Skakunova, V.A. Formirovaniye informatsionno-kommunikatsionnoy kompetentnosti u budushchikh uchiteley inostrannogo yazyka posredstvom veb-proyektov: dis ... kand.ped.nauk: 13.00.02. (Formation of information and communication competence of future teachers of a foreign language through web projects: dissertation ... cand.ped.science: 13.00.02.). – Tambov, 2020. – 190 p. [in Rus.]
- [11] Kruze, B.A. Formirovaniye lingvomul'timediynoy kompetentnosti budushchego uchitelya inostrannogo yazyka: monografiya (Formation of linguo-multimedia competence of the future teacher of a foreign language: monograph). – Perm', 2010. – 139 p. [in Rus.]
- [12] Ferrari, A. Digital competence in practice: An analysis of frameworks. Seville: JRC-IPTS, 2012. – 95 p. – Access mode: URL: [http://jiscdesignstudio.pbworks.com/w/file/fetch/55823162/FinalCSReport_%20PDFPARAWE B.pdf](http://jiscdesignstudio.pbworks.com/w/file/fetch/55823162/FinalCSReport_%20PDFPARAWE%20B.pdf) [Date of access: 20.02.2022]

[13] Ristić, M. Digitalne kompetencije nastavnika i saradnika (Digital competencies of teachers and associates). In V. Katić (Ed.), Trendovi razvoja: Digitalizacija visokog obrazovanja. Univerzitet u Novom Sadu: Fakultet Tehničkih nauka, 2018. - pp. 1-14. [in BOSN]

[14] Calvani, A., Fini, A., & Ranieri, M. Digital competence in K-12: theoretical models, assessment tools and empirical research // Anàlisi: quaderns de comunicació i cultura. -2010. – No. 40. – Pp. 157-171. - Access mode: URL: <https://www.raco.cat/index.php/Analisi/article/view/243382> [Date of access:] [in Kaz]

[15] Pérez K.V., Torelló O.M. The digital competence as a cross-cutting axis of higher education teachers' pedagogical competences in the European higher education area //Procedia - Social and Behavioral Sciences. – 2012. - No.46. – Pp. 1112 – 1116.

СТРУКТУРА ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В УСЛОВИЯХ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

*Жорабекова А.Н.¹, Шакиева А.М.²

*¹PhD, ассоциированный профессор, Южно-Казахстанский университет имени М. Ауэзова, Шымкент, Казахстан, e-mail: ainur-zhorabekova@mail.ru

² PhD докторант, Международный казахско-турецкий университет имени К.А.Ясави, Туркестан, Казахстан, e-mail: shakiyeva.aida@mail.ru

Аннотация. Во время пандемии COVID-19, с переходом на дистанционное обучение назрела необходимость подготовки специалистов, которые владеют не только иноязычной коммуникативной компетенцией, но и обладают умениями и навыками работать с цифровыми технологиями в онлайн пространстве. Особенно важно в нынешних условиях подготовить будущих учителей, которые могут общаться с коллегами, учениками и родителями, вести занятия, давать обратную связь, применяя цифровые средства, приложения и платформы в онлайн формате, которые обладают навыками и умениями поиска цифровой информации в интернете, передаваемую своим ученикам на занятиях. А также важно для вузов формирование умений и готовности будущих учителей к планированию, разработке и проведению обучения не только в офлайн режиме, но и в онлайн формате. В этой связи авторы данной статьи рассмотрели проблему формирования профессиональных компетенций будущего учителя иностранных языков в условиях дистанционного образования, которая особенно остро стоит во время социальных преобразований и реформ. Изучая структуру профессиональных компетенций будущего учителя иностранных языков в аспекте дистанционного образования, в работе были описаны различные подходы к классификации профессиональных компетенций, таких как: коммуникативная, методическая, педагогическая, языковая (лингвистическая), социальная, организационная, рефлексивная, психолого-педагогическая, социально-психологическая, познавательная, межкультурная, персональная, лингвосоциокультурная, грамматическая, стратегическая, дискурсивная, социокультурная, социолингвистическая, специальная, лингвомультимедийная, цифровая, ИКТ компетенция. На основе данных классификаций выделены следующие компетенции будущего учителя иностранных языков, исходя из целей и задач дистанционного образования: лингвистические компетенции, иноязычные коммуникативные компетенции, психолого-педагогические компетенции, методические компетенции и цифровые (информационно-коммуникативные технологии) компетенции.

Ключевые слова: структура, профессиональные компетенции, будущий учитель, иностранные языки, онлайн, дистанционное образование, цифровые компетенции, ИКТ компетенции.

THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMPETENCES OF A FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHER IN CONDITIONS OF DISTANCE EDUCATION

*Zhorabekova A.N.¹, Shakiyeva A.M.²

*¹PhD, associate professor, Auezov South Kazakhstan University, Shymkent, Kazakhstan, e-mail: ainur-zhorabekova@mail.ru

²PhD student, K.A. Yasawi International Kazakh-Turkish University, Turkistan, Kazakhstan, e-mail: shakiyeva.aida@mail.ru

Abstract. During the COVID-19 pandemic, with the transition to distance learning, there is a need to train specialists who not only acquire foreign language communicative competence, but also have the skills and abilities to work with digital technologies in the online space. It is especially important in the current conditions to train future teachers who can communicate with colleagues, pupils and parents, conduct classes, give feedback using digital tools, applications and platforms in online format, who have the skills and abilities to search for digital information on the Internet. It is also important for universities to develop the skills and readiness of future teachers to plan, develop and conduct teaching not only offline, but also online. In this regard, the authors of this article considered the problem of the formation of professional competencies of a future foreign language teacher in the context of distance education, which is especially relevant during social transformations and reforms. Studying the structure of professional competencies of a future foreign language teacher in the aspect of distance education, the paper describes various approaches to the classification of professional competencies, such as: communicative, methodological, pedagogical, language (linguistic), social, organizational, reflective, psychological and pedagogical, socio- psychological, cognitive, intercultural, personal, linguo-socio-cultural, grammatical, strategic, discursive, socio-cultural, socio-linguistic, special, linguo-multimedia, digital, ICT competence. Based on these classifications, the following competencies of the future foreign language teacher have been identified, based on the goals and objectives of distance education: linguistic competencies, foreign language communicative competencies, psychological and pedagogical competencies, methodological competencies and digital (information and communication technologies) competencies.

Keywords: structure, professional competencies, future teacher, foreign language, online, distance education, digital competencies, ICT competencies.

Статья поступила 15.02.2022